

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Ректор Національного
фармацевтичного університету**

проф. А. А. Котвіцька

« 07 » вересня 2021 р.

Прийнято на засідання Вченої ради
НФаУ протокол від 31.08.2021 № 7

**ПОЛОЖЕННЯ
ПРО ПОРЯДОК РОЗРОБЛЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ
ПРОГРАМ У НАЦІОНАЛЬНОМУ ФАРМАЦЕВТИЧНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ**

ПОЛ А2.3-32-165

Розробив:

Проректор з НПР (навчально-методичної, ліцензування та акредитації)

 проф. Н. П. Половко
« 07 » вересня 2021 р.

Заст. директора ННПФ,
завідувач НМЛ з ПФО

 доц. О. О. Герасимова
« 07 » вересня 2021 р.

Узгодив:

Перший проректор з НПР –
Представник керівництва з ІСУ

 проф. А. І. Федосов
« 07 » вересня 2021 р.

Помічник ректора з виховної роботи,
якості та сертифікації

 доц. О. І. Назарко
« 07 » вересня 2021 р.

Начальник юридичного відділу

 Р. М. Гандзьошин
« 07 » вересня 2021 р.

Харків, 2021

ЛИСТ ОБЛІКУ ЗМІН

Підстави для внесення змін	Дата затвердження змін	Змінені сторінки	Підпис особи, яка внесла зміни

ЗМІСТ

1.	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	4
2.	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ...	5
3.	СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ.....	11
4.	ПОРЯДОК РОЗРОБЛЕННЯ, РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ.....	21
5.	МОНІТОРИНГ ТА ПЕРЕГЛЯД ОСВІТНІХ ПРОГРАМ.....	23
6.	ВИМОГИ ДО ОСВІТНІХ ПРОГРАМ.....	24
7.	ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ.....	25
	ДОДАТКИ	

1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Положення про порядок розроблення та реалізацію освітніх програм у Національному фармацевтичному університеті (далі – Положення) є невід’ємною складовою системи забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти Національного фармацевтичного університету (далі – Університету).

Положення розроблено відповідно до таких нормативно-правових документів:

- Закону України «Про освіту» від 05.09.2017. № 2145-VIII;
- Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII;
- Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 р. № 848-VIII;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (зі змінами);
- Постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2015. № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»;
- Постанови Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 № 1341 «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (зі змінами);
- Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (14-15.05.2005);
- Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (2005);
- Довідника користувача ЄКТС (ред. 2015);
- Листа Міністерства освіти і науки України від 28.04.2017 № 1/9-239 «Про примірний зразок освітньо-професійної програми для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів»;
- Листа Міністерства освіти і науки України від 05.06.2018 № 1/9-377 «Щодо надання роз'яснень стосовно освітніх програм».
- Міжнародного Проєкта Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING);
- Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів вищої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 01.06.2017 № 600 (зі змінами, внесеними згідно наказу від 21.12.2017 № 1648);
- Методичні рекомендації для розроблення профілів ступеневих програм, включаючи програмні компетентності та програмні результати навчання/ пер. з англ. Національного експерта з реформування вищої освіти Програми Еразмус+, д-ра техн. наук, проф. Ю.М. Рашкевича. – Київ: ТОВ «Поліграф плюс», 2016. – 80 с.;
- Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 11.07 2019 № 977.

– ПОЛ А1.1-26-018 «Положення про організацію освітнього процесу в Національному фармацевтичному університеті».

2 ОСНОВНІ ТЕРМІНИ ПОЛОЖЕННЯ ТА ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ

Академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому закладі вищої освіти (науковій установі) на території України чи поза її межами

Акредитація освітньої програми – оцінювання якості освітньої програми та освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої освіти, спроможності виконання вимог стандарту, а також досягнення заявлених у програмі результатів навчання відповідно до критеріїв оцінювання якості освітньої програми.

Атестація – це встановлення відповідності результатів навчання (наукової або творчої роботи) здобувачів вищої освіти вимогам освітньої (наукової, освітньо-творчої) програми та/або вимогам програми єдиного державного кваліфікаційного іспиту.

Бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180-240 кредитів ЄКТС. Для здобуття освітнього ступеня бакалавра на основі освітнього ступеня молодшого бакалавра або на основі фахової передвищої освіти заклад вищої освіти має право визнати та перезарахувати кредити ЄКТС, максимальний обсяг яких визначається стандартом вищої освіти.

Галузь знань – гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти широка предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей.

Гарант освітньої програми – це науково-педагогічний або науковий працівник, який/яка працює за основним місцем роботи, несе відповідальність за якість освітньої програми, має науковий ступінь та/або вчене звання за відповідною чи спорідненою до освітньої програми спеціальністю, або належний досвід роботи в галузі. Призначення, права та обов'язки гаранта освітньої програми відносяться до автономії закладу вищої освіти. Цей працівник/працівниця може виступати гарантом лише однієї освітньої програми. Гарант освітньої програми може працювати на відповідній кафедрі або в будь-якому іншому університетському підрозділі.

Група забезпечення спеціальності – група педагогічних, науково-педагогічних та/або наукових працівників, для яких заклад освіти є основним місцем роботи і які відповідають за виконання освітніх програм за спеціальністю на певних рівнях вищої та фахової передвищої освіти, післядипломної освіти для осіб з вищою освітою та осіб з освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, особисто беруть участь в

освітньому процесі і відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеними Ліцензійними умовами.

Доктор філософії – це освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою закладу вищої освіти або науковою установою в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30-60 кредитів ЄКТС.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Здатність до працевлаштування – наявність у випускників компетентностей (знань, умінь, інших особистісних характеристик), що необхідні для успішного працевлаштування.

Знання – осмислена та засвоєна суб'єктом наукова інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (фактологічні) і теоретичні (концептуальні, методологічні).

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження учасників професійного навчання, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Кваліфікації за обсягом класифікуються на повні та часткові, за змістом – на освітні та професійні.

Кваліфікація вважається повною в разі здобуття особою повного переліку компетентностей відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначені відповідним стандартом.

Кваліфікація вважається частковою в разі здобуття особою частини компетентностей відповідного рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначені відповідним стандартом.

Кваліфікація освітня – це визнана закладом вищої освіти та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом вищої освіти та здобутих особою результатів навчання (компетентностей).

Кваліфікація професійна – це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності (зокрема, закладом вищої освіти), іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність.

Кваліфікаційна робота – це вид підсумкової атестації, що може передбачатись на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачами результатів навчання (компетентностей) вимогам стандартів вищої освіти. Форми кваліфікаційної роботи включають (не обмежуючись зазначеним): дипломну роботу, магістерську роботу, дисертаційне дослідження, публічну демонстрацію (захист), сукупність наукових статей, комбінацію різних форм вище зазначеного тощо.

Компетентнісний підхід – підхід до визначення результатів навчання, що базується на їх описі в термінах компетентностей. Компетентнісний підхід є ключовим методологічним інструментом реалізації цілей Болонського процесу та за своєю сутністю є студентоцентрованим.

Компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей.

Інтегральна компетентність – узагальнений опис кваліфікаційного рівня, який виражає основні компетентнісні характеристики рівня щодо навчання та/або професійної діяльності.

Загальні компетентності – універсальні компетентності, що не залежать від предметної області, але важливі для успішної подальшої професійної та соціальної діяльності здобувача в різних галузях та для його особистісного розвитку.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності – компетентності, що залежать від предметної області, та є важливими для успішної професійної діяльності за певною спеціальністю.

Контроль якості – процес оцінювання якості, який сфокусований на вимірюванні якості закладу вищої освіти або освітньої програми. Включає певний набір методів, процедур, інструментів, що розроблені та використовуються для визначення відповідності реальної якості встановленим стандартам. Ключовим елементом контролю якості є система доказів правильності оцінки якості.

Кредит ЄКТС – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, яка використовується в Європейській кредитній трансферно-накопичувальній системі (ЄКТС), необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Певна кількість кредитів ЄКТС призначається всім компонентам освітньої програми та програмі в цілому. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин за

Законом України «Про вищу освіту». Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС.

Критерії оцінювання – стосовно оцінювання виконання вимог освітніх програм – описи того, що і на якому рівні має зробити здобувач вищої освіти для демонстрації досягнення результатів навчання.

Магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90-120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми - 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

Ступінь магістра *медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямування* здобувається на основі повної загальної середньої освіти або освітнього ступеня молодшого бакалавра, фахового молодшого бакалавра, освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за відповідною спеціальністю і присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми, обсяг якої у випадку, якщо ступінь магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямування здобувається на основі повної загальної середньої освіти, становить 300-360 кредитів ЄКТС. Для здобуття освітнього ступеня магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямування на основі освітнього ступеня молодшого бакалавра або на основі фахової передвищої освіти заклад вищої освіти має право визнати та перезарахувати кредити ЄКТС, максимальний обсяг яких визначається стандартом вищої освіти.

Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО) – розроблена ЮНЕСКО як всеохоплюючий статистичний опис національних систем освіти та методології для оцінки національних систем освіти порівняно з міжнародними рівнями. Основною одиницею класифікації МСКО є освітня програма. Крім того, МСКО класифікує програми за галузями знань, орієнтацією та призначенням програми.

Молодший бакалавр – це освітній або освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньої програми, обсяг якої становить 120 кредитів ЄКТС. Для здобуття освітнього ступеня молодшого бакалавра на основі фахової передвищої освіти заклад вищої освіти має право визнати та перезарахувати кредити ЄКТС, максимальний обсяг яких визначається стандартом вищої освіти.

Навчальний план – це основний нормативний документ закладу вищої освіти, що визначає організацію навчального процесу підготовки

фахівців, який складається на підставі освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми за кожним напрямом підготовки спеціальністю.

Національна рамка кваліфікацій – це системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Національна рамка кваліфікацій ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти, враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників та запроваджується з метою гармонізації норм законодавства у сферах освіти і соціально-трудова відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії сфери освіти і ринку праці.

Освітня діяльність - діяльність закладів вищої освіти, спрямована на організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу.

Освітній компонент – самодостатня і формально структурована частина освітньо-професійної програми (наприклад, курс, модуль, навчальна дисципліна, семінар, виробнича практика тощо).

Освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова) програма – єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій). Освітня програма може визначати єдину в її межах спеціалізацію або не передбачати спеціалізації.

Освітньо-професійна програма – розробляється проєктною (робочою) групою випускової кафедри (міжкафедральною групою), затверджується вченою радою Університету і вводиться в дію наказом ректора.

Оцінювання студентів – формалізований процес визначення рівня опанування студентом запланованих (очікуваних) результатів навчання, що є необхідним для вдосконалення навчального процесу, підвищення ефективності викладання, розвитку студентів.

Подвійний диплом/ступінь – документи про вищу освіту, що надаються окремо кожним з двох закладів вищої освіти після успішного завершення здобувачем вищої освіти спільної освітньої програми на певному циклі/рівні вищої освіти, яка узгоджена між цими закладами вищої освіти.

Програмні компетентності – найбільш важливі компетентності, що визначають специфіку та включаються в Профіль програми. Очікується, що програмні компетентності однакових програм в різних університетах є подібними чи порівнюваними між собою.

Програмні результати навчання – знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, набуті у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми або окремих освітніх компонентів.

Проєкт Тюнінг – проєкт Європейської Комісії «Налаштування освітніх структур в Європі», що реалізується з 2000 р. європейськими

університетами при взаємодії із сферою праці та спрямований на формування загальної методології порівнюваності та сумісності рівнів і змісту освітніх програм у різних предметних галузях вищої освіти. Проект охоплює переважно більшість країн, що підписали Болонську декларацію, включаючи Україну. Проект Тюнінг виходить з того, що академічні ступені (кваліфікації) у міжнародному плані можуть бути порівняними і сумісними, якщо порівнюване те, що здатні (компетентні) виконати їх власники, та якщо порівнювані відповідні профілі програм. При цьому не ставиться за мету розроблення уніфікованих загальноєвропейських освітніх програм із детермінованим переліком навчальних дисциплін і з визначеним змістом. За проектом визначено ключові загальні та предметно-специфічні (фахові) компетентності для окремих освітніх галузей. У рамках проекту також розроблені дескриптори циклу/рівня для значної кількості предметних областей.

Проектна (робоча) група – визначена наказом керівника закладу освіти група педагогічних, науково-педагогічних та/або наукових працівників, які відповідальні за започаткування освітньої діяльності за спеціальністю на певному рівні вищої освіти, фахової передвищої освіти та у сфері післядипломної освіти для осіб з вищою освітою і відповідають кваліфікаційним вимогам, визначеними Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності.

Професійне визнання – стосується права власника кваліфікації на практичну діяльність і відповідний професійний статус. У межах Європейського Союзу визнання в професійних цілях визначається як правовий акт, за яким компетентний орган у приймаючій країні визнає, що кваліфікація, отримана за кордоном, прийнятна для здійснення на її території законодавчо регульованої професійної діяльності.

Профіль програми – документ європейського зразка, створений для представлення в усталеній формі основної інформації про освітню програму. Дозволяє точно позиціонувати освітню програму серед інших, співвіднести з тематикою наукових досліджень, чим полегшити її розуміння всіма основними зацікавленими особами/стейкхолдерами: студентами, роботодавцями, дослідниками, викладачами, агенціями забезпечення якості тощо. Визначає предметну область, до якої належить дана освітня програма, її освітній рівень та специфічні особливості даної програми, які відрізняють її від інших подібних програм. Може бути самодостатнім документом або частиною Додатку до диплома (обсягом до 2 сторінок).

Спеціалізація – складова спеціальності, що може визначатися закладом вищої освіти та передбачає одну або декілька профільних спеціалізованих освітніх програм вищої або післядипломної освіти.

Спеціальність – гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти предметна область освіти і науки, яка об'єднує споріднені освітні програми, що передбачають спільні вимоги до компетентностей і результатів навчання випускників.

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до освітніх програм вищої освіти, які є спільними для всіх освітніх програм у межах певного рівня вищої освіти та спеціальності.

Стейкхолдери – зацікавлені сторони, фізичні та юридичні особи, які мають легітимний інтерес у діяльності організації, тобто певною мірою залежать від неї або можуть впливати на її діяльність. Іноді їх називають групами інтересів або групами впливу.

Студентоцентроване навчання – підхід до організації освітнього процесу, що передбачає:

- заохочення здобувачів вищої освіти до ролі автономних і відповідальних суб'єктів освітнього процесу;
- створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів вищої освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії;
- побудову освітнього процесу на засадах взаємної поваги і партнерства між учасниками освітнього процесу.

Уміння/навички – здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння/навички поділяються на когнітивні (що включають логічне, інтуїтивне та творче мислення) і практичні (що включають ручну вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів).

Фаховий молодший бакалавр – це освітньо-професійний ступінь, що здобувається на рівні фахової передвищої освіти і присуджується закладом освіти у результаті успішного виконання здобувачем фахової передвищої освіти освітньо-професійної програми.

Якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості.

3 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

3.1 Основою для розроблення освітньої програми є стандарт вищої освіти за відповідною спеціальністю для відповідного рівня вищої освіти, який визначає такі вимоги до освітньої програми:

- обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- перелік компетентностей випускника;
- нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- форми атестації здобувачів вищої освіти;
- вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості

вищої освіти;

- вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

3.2. Освітня програма складається за структурою, єдиною для всіх галузей знань і спеціальностей.

Основними структурними елементами освітньої програми є:

- титульна сторінка;
- лист погодження освітньої програми;
- передмова;
- профіль освітньої програми;
- перелік компонентів освітньої програми та їх логічна послідовність;
- форма атестації здобувачів вищої освіти;
- матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми;
- матриця забезпечення програмних результатів навчання відповідним компонентам освітньої програми.

Форма освітньої програми наведена в *Додатку 1*.

3.3 При оформленні **Титульної сторінки** зазначаються:

– тип освітньої програми (освітня, освітньо-професійна, освітньо-наукова);

- повна назва освітньої програми;

- рівень вищої освіти;

– номер і назва спеціальності та галузі знань відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»;

– кваліфікація, що складається з інформації про здобутий особою ступінь вищої освіти, спеціальність та спеціалізацію (за наявності), та в певних випадках – професійна кваліфікація.

3.4 При оформленні **Листа погодження** слід враховувати, що:

– при заповненні даних про кафедру і Вчену раду структурного підрозділу зазначається повна назва кафедри і Вченої ради університету (факультету);

– у випадках висунення освітньої програми кількома кафедрами одного структурного підрозділу зазначаються повні назви всіх кафедр, які беруть участь у формуванні освітньої програми;

– у випадках висунення освітньої програми кількома кафедрами різних структурних підрозділів зазначаються повні назви всіх кафедр і Вчених рад університетів (факультетів), які беруть участь у формуванні освітньої програми.

3.5 При оформленні **Передмови** зазначаються:

– дані про стандарт вищої освіти, на основі якого розроблена освітня програма (за наявності);

– інформація про розробників освітньої програми із зазначенням наукового ступеня, вченого звання, посади та назви структурного підрозділу за основним місцем роботи;

– інформація про зовнішніх рецензентів освітньої програми (не менше трьох осіб, що є визнаними професіоналами в академічному та/або фаховому середовищі предметної області освітньої програми) із зазначенням наукового ступеня та/або вченого звання (за наявності), посади та назви організації за основним місцем роботи (1 рецензії-відгуки від академічної спільноти та 2 рецензії-відгук від зовнішніх стейкхолдерів-роботодавців).

3.6 Профіль освітньої програми розробляється для полегшення розуміння освітньої програми вступниками на навчання, здобувачами вищої освіти, роботодавцями, дослідниками, викладачами, випускниками закладів вищої освіти, професіоналами, керівниками закладів вищої освіти, агенціями забезпечення якості, органами ліцензування й акредитації тощо. У профілі освітньої програми наводиться короткий опис її основного призначення, що містить суттєву інформацію про програму, визначає її характерні риси, місце в освітньому просторі.

Профіль освітньої програми укладається українською і англійською мовами та оприлюднюється на офіційному веб-сайті Університету.

Профіль освітньої програми складається з таких елементів:

1) Загальна інформація (титул програми):

Повна назва закладу вищої освіти та структурного підрозділу. Вказується повна назва Університету, повна назва інституту/факультету та випускових(ої) кафедр(и), що забезпечують підготовку здобувачів вищої освіти за освітньою програмою.

Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу. Вказується ступінь вищої освіти та повна назва кваліфікації мовою оригіналу, які присуджуються на основі успішного завершення даної освітньої програми. *Наприклад: Ступінь вищої освіти: магістр. Кваліфікація: провізор.*

Офіційна назва освітньої програми. Вказується назва освітньої програми. Якщо програма є мульти- чи міждисциплінарною, то в назві освітньої програми має бути чітко артикульована перша спеціальність або кваліфікація. *Наприклад: «ФАРМАЦІЯ».*

Тип диплому та обсяг освітньої програми. Вказується тип диплому – одиничний, подвійний, спільний. Обсяг вказується в кредитах ЄКТС та роках. *Наприклад: Диплом магістра, одиничний, 300 кредитів ЄКТС, термін навчання 4 роки 10 місяців.*

Наявність акредитації. Подається інформація про акредитацію освітньої програми, у т. ч. іноземну чи міжнародну. Вказується: назва організації, яка надала акредитацію даній освітній програмі; країна, де ця організація розташована; період акредитації (вказується серія, номер, дата та термін дії сертифікату про акредитацію). *Наприклад: Акредитаційна комісія. Україна. Сертифікат: НД № 1460679. Термін дії сертифіката до 1 липня 2025 р.*

Цикл/рівень. Вказуються цикли/рівні освітньої програми відповідно до Закону України «Про вищу освіту» та в трьох рамках кваліфікацій: Національній рамці кваліфікацій України (далі – НРК України),

Європейській рамці кваліфікацій для навчання впродовж життя (EQF-LLL) та Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (FQ-EHEA).

Рівень освіти	Рівень Національної рамки кваліфікацій (НРК)	Рівень Європейської рамки кваліфікацій (QF-LLL)	Рівень Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (FQ-EHEA)
Фахова передвища освіта	5 рівень		
Початковий рівень (короткий цикл)	5 рівень	5 рівень	короткий цикл
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	6 рівень	6 рівень	перший цикл
Другий (магістерський) рівень вищої освіти	7 рівень	7 рівень	другий цикл
Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти / PhD	8 рівень	8 рівень	третій цикл

Для бакалаврської програми: НРК України – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ- EHEA – перший цикл.

Для магістерської програми: НРК – 7 рівень, QF-LLL – 7 рівень, FQ- EHEA – другий цикл.

Для програми доктора філософії: НРК – 8 рівень, QF-LLL – 8 рівень, FQ-EHEA – третій цикл.

Наприклад: НРК України – 6 рівень, QF-LLL – 6 рівень, FQ- EHEA – перший цикл.

Передумови. Вказуються вимоги щодо попередньої освіти та, за необхідності, наводяться умови, що обмежують перехід на цю освітню програму. **Наприклад:** Наявність повної загальної середньої освіти.

Мова(и) викладання. Вказується інформація про мову(и) викладання. **Наприклад:** Українська мова.

Термін дії освітньої програми. Вказується термін дії освітньої програми до її наступного планового оновлення. Цей термін не може перевищувати періоду акредитації. **Наприклад:** до 1 липня 2025 р.

Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми. Вказується адреса сторінки освітньої програми на офіційному веб-сайті Університету. **Наприклад:** <https://nuph.edu.ua/osvitni-programi/>.

2) Мета освітньої програми. Зазначається чітко та коротко формулювання мети (у двох-трьох реченнях), із врахуванням рівня кваліфікації. **Наприклад:** Формування здатності особи розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Забезпечення академічної освіти у випускників з фундаментальних і прикладних наук та професійну підготовку шляхом набуття загальних та

спеціальних компетентностей для здійснення професійної діяльності на відповідній посаді, включаючи здійснення фармацевтичної допомоги, гарантування безпечного та раціонального застосування лікарських засобів, моніторинг ефективності фармакоterapiї та / або побічної дії, готовність нести (або розділити) відповідальність за результати фармакоterapiї, етапи виготовлення ліків, їх зберігання, контроль якості, доставку, дистрибуцію, просування, регулювання, забезпечення лікарськими засобами та іншими товарами аптечного асортименту з урахуванням сучасних міжнародних тенденцій, надання фармацевтичної опіки на засадах фармацевтичної етики та деонтології.

3) Характеристика програми:

Предметна область програми. Зазначається галузь знань, спеціальність та спеціалізація (за наявності).

***Наприклад:** Галузь знань: 22 Охорона здоров'я; Спеціальність: 226 Фармація, промислова фармація.*

Якщо програма є мульти- чи міждисциплінарною, то наводиться перелік її основних компонентів, а також орієнтовний обсяг кожного компонента у відсотках від загального обсягу.

Орієнтація освітньої програми. Зазначається вид освітньої програми: освітньо-професійна (для бакалавра, магістра) або освітньо-наукова (для магістра, доктора філософії).

Відповідно до Міжнародної стандартизованої класифікації освіти (МСКО) освітньо-професійна та освітньо-наукова програми можуть мати такі орієнтації:

– *академічна* – визначається як «освітньо-професійна академічна» або «освітньо-наукова академічна» з наданням академічної кваліфікації.

– *прикладна* – визначається як «освітньо-професійна прикладна» або «освітньо-наукова прикладна» з можливістю надання академічної кваліфікації та професійної кваліфікації;

Доцільно коротко охарактеризувати наукову орієнтацію та професійні (спеціалізаційні) акценти.

***Наприклад:** Освітньо-професійна, що має прикладну орієнтацію.*

Основний фокус освітньої програми та спеціалізації. Зазначаються загальна / спеціальна освіта в галузі / предметній області / спеціальності та ключові слова. Також наводяться ключові слова, що характеризують цю освітню програму. ***Наприклад:** Спеціальна освіта в галузі Охорона здоров'я з фокусом на фармацію. Ключові слова: лікарські засоби, розробка, виробництво, обіг, просування, контроль якості, зберігання, фармацевтична опіка, фармацевтична етика та деонтологія.*

Особливості програми. Зазначаються вимоги щодо міжнародної мобільності, мови навчання, спеціальних практик тощо. Також можуть вказуватися узгодженість освітньої програми із програмами інших країн, експериментальний характер освітньої програми та інші особливості, які надає Закон України «Про вищу освіту» в контексті академічної автономії.

Наприклад: *Обов'язковий семестр міжнародної мобільності; реалізується англійською мовою; вимагає спеціальної практики тощо.*

4) Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання.

Придатність до працевлаштування. Коротко вказуються види економічної діяльності за національним класифікатором України «Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010» (далі – КВЕД), професійні назви робіт за національним класифікатором України «Класифікатор професій ДК 003:2010» (далі – КП) та можливості професійної сертифікації.

Подальше навчання. Вказуються можливості для продовження навчання на вищому рівні. **Наприклад:** *Можливість навчатися за програмою другого (магістерського) рівня. Інтернатура за фахом. Здобуття ступеня доктора філософії на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти.*

5) Викладання та оцінювання.

Підходи до викладання та навчання. Коротко (до трьох рядків) описуються основні підходи, методи та технології, які використовуються в даній програмі. **Наприклад:** *Студентоцентроване навчання, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання, проблемно-орієнтоване навчання, тренінгові технології, самонавчання, самостійна робота з елементами дистанційного навчання, навчання через практичну підготовку тощо.*

Оцінювання. Описуються основні стратегії та методи оцінювання. **Наприклад:** *Письмові экзамени; тестування; опитування; дискусії; презентації; самоконтроль та самооцінка; звіт про практику; підсумкові модульні контролі; атестація, що проводиться у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту (ЄДКІ) та практично-орієнтованого комплексного екзамену і (або) захисту кваліфікаційної роботи.*

6) Програмні компетентності.

Інтегральна компетентність формується шляхом конкретизації інтегральної компетентності відповідного стандарту вищої освіти в контексті особливостей цієї освітньої програми. До затвердження стандарту вищої освіти за основу може використовуватися опис відповідного кваліфікаційного рівня НРК України.

Наприклад:

Здатність особи самостійно виконувати складні спеціалізовані виробничі чи навчальні завдання в окремій галузі професійної діяльності або у процесі навчання, нести відповідальність за результати своєї діяльності та контролювати інших осіб у певних ситуаціях (фаховий молодший бакалавр, рівень 5);

Здатність особи вирішувати типові спеціалізовані задачі в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів відповідних наук і характеризується певною невизначеністю умов, нести відповідальність за результати своєї

діяльності та контролювати інших осіб у певних ситуаціях (молодший бакалавр, рівень 5);

Здатність особи вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (бакалавр, рівень 6);

Здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог (магістр, рівень 7);

Здатність особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики (доктор філософії, рівень 8).

Загальні компетентності (ЗК) можуть переноситися із однієї предметної області в іншу. Виділяються:

- компетентності, визначені стандартом вищої освіти спеціальності та, за наявності, професійним стандартом;
- компетентності, визначені Університетом.

Рекомендується за необхідності із врахуванням особливостей конкретної освітньої програми вибирати (додаткові до визначених стандартом) компетентності із переліку загальних компетентностей проєкту Тюнінг (Додаток 2).

Фахові компетентності (ФК) корелюють з описом відповідного кваліфікаційного рівня НРК України. Назви компетентностей формулюються із врахуванням категорій компетентностей НРК: знання, уміння, комунікація, автономія і відповідальність. Рекомендується використовувати міжнародні зразки (проєкт Тюнінг, стандарти QAA тощо). Виділяються:

- компетентності, визначені стандартом вищої освіти спеціальності (передбачається 15-18 фахових компетентностей) та, за наявності, професійним стандартом;
- компетентності, визначені Університетом.

Якщо освітня програма передбачає наявність декількох неформальних спеціалізацій, то програмні компетентності доцільно формулювати для кожної спеціалізації окремо.

Програмні результати навчання повинні висвітлювати сукупність знань, умінь, навичок, набутих здобувачем вищої освіти у процесі навчання за освітньою програмою, що можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Результати навчання мають бути:

- чіткими і однозначними, дозволяючи чітко окреслити зміст вимог до здобувача вищої освіти;
- діагностичними (результати навчання повинні мати об'єктивні ознаки їх досягнення чи недосягнення);

– вимірюваними (має існувати спосіб та шкала для вимірювання досягнення результату прямими або непрямими методами, рівнів досягнення складних результатів).

Виділяються:

– програмні результати навчання, визначені стандартом вищої освіти спеціальності (стандарт визначає нормативний зміст підготовки – узагальнені результати навчання, які корелюються з програмними компетентностями) та, за наявності, професійним стандартом;

– програмні результати навчання, визначені Університетом.

Програмні результати навчання формулюються в активній формі із урахуванням різних рівнів складності у когнітивній сфері, а також у афективній та психомоторній сферах.

Найпоширенішою класифікацією рівнів мислення, які визначають цілі навчання є таксономія Блума (використовується при формуванні програмних результатів навчання та компетентностей) (Додаток 3).

8) Ресурсне забезпечення реалізації програми

Кадрове забезпечення. Вказуються специфічні характеристики кадрового забезпечення, включаючи можливу участь закордонних фахівців та фахівців із практичним досвідом роботи за спеціальністю. Необхідно:

– коротко охарактеризувати професійні якості гаранта освітньої програми (керівника проєктної групи, керівника групи забезпечення) та викладачів, залучених до реалізації програми, визначити ключові критерії їх відбору;

– надати обґрунтування причин залучення до викладання за програмою викладачів без наукових ступенів;

– охарактеризувати участь викладачів-практиків та іноземних фахівців у викладанні на цій програмі, зазначити їх унікальні характеристики з точки зору забезпечення успішної реалізації програми.

***Наприклад:** До реалізації освітньої програми залучено професорсько-викладацький склад кафедр Університету _____. До викладання окремих дисциплін відповідно до їх компетентності та досвіду залучений професорсько-викладацький склад кафедр Університету _____.*

Практично-орієнтований характер освітньої програми передбачає широку участь фахівців-практиків, що відповідають напрямку програми, що підсилює синергетичний зв'язок теоретичної та практичної підготовки.

Керівник групи забезпечення та викладацький склад, який забезпечує її реалізацію, відповідає Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності.

Матеріально-технічне забезпечення. Вказуються специфічні характеристики матеріально-технічного забезпечення – коротка характеристика використання в освітньому процесі матеріальної бази та технічних ресурсів, необхідних для успішної реалізації освітньої програми, з урахуванням її мети та специфічних особливостей. Необхідно підтвердити відповідність матеріальної бази та технічних ресурсів потребам освітнього процесу та ліцензійним вимогам, зокрема, слід охарактеризувати:

- аудиторії, лабораторії, їх оснащення необхідними ресурсами (у тому числі сучасними програмними продуктами), що забезпечують ефективно навчання (у тому числі самостійну роботу) здобувачів вищої освіти;
- оснащеність освітнього процесу сучасною комп'ютерною та мультимедійною технікою;
- упровадження в освітній процес передових інформаційних і комунікаційних технологій, зокрема дистанційного навчання, електронного контенту;
- створення об'єднань з науково-дослідними установами, промисловими підприємствами, установами та організаціями для інтеграції освітнього процесу з науковою та виробничою діяльністю;
- наявні бази для проведення науково-дослідних робіт в рамках поставлених пріоритетів освітньої програми.

Наприклад: Освітній процес за освітньою програмою відбувається в аудиторіях та лабораторіях, обладнаних аудіовізуальною апаратурою і необхідними технічними засобами навчання. У навчально-науковій роботі за освітньою програмою використовується _____ технічних засобів, зокрема _____ лабораторних стендів, електронних мікроскопів тощо.

Навчальні заняття проводяться у _____ комп'ютерних лабораторіях, оснащених ліцензійними операційними системами та пакетами прикладного програмного забезпечення.

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення. Вказуються специфічні характеристики інформаційного та навчально-методичного забезпечення. Необхідно охарактеризувати:

- бібліотеку Університету;
- базову літературу (підручники, методичні посібники, монографії), що буде використана для викладання і навчання, та форми доступу до неї;
- бази даних періодичних наукових видань відповідного або спорідненого освітній програмі профілю.

Наприклад: Інформаційне та навчально-методичне забезпечення освітньої діяльності надано у відповідності до «Положення про організацію освітнього процесу у Національному фармацевтичному університеті» та рекомендацій Міністерства освіти і науки України.

Наявність комплексу навчально-методичного забезпечення з кожної навчальної дисципліни (освітнього компоненту); програм практичної підготовки, методичних матеріалів для проведення атестації здобувачів вищої освіти. Використання електронного ресурсу університету.

9) Академічна мобільність.

Національна кредитна мобільність. Вказуються, наприклад, укладені угоди про академічну мобільність, про подвійне дипломування тощо.

Міжнародна кредитна мобільність. Вказуються, наприклад, укладені угоди про міжнародну академічну мобільність (Еразмус+К1), про подвійне дипломування, про тривалі міжнародні проекти, які передбачають включене навчання здобувачів вищої освіти тощо.

Навчання іноземних здобувачів вищої освіти. Зазначаються умови та особливості освітньої програми в контексті навчання іноземних громадян.

3.7 Перелік компонентів освітньої програми та їх логічна послідовність складається з таких елементів:

Перелік компонентів освітньої програми – документ, в якому зазначаються назви освітніх компонент, практик та виконання кваліфікаційної роботи, а також обсяг цих компонентів у кредитах та форма підсумкового контролю.

Обсяг вибірових компонентів освітньої програми становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС освітньої програми.

Структурно-логічна схема освітньої програми передбачає опис логічної послідовності вивчення компонентів освітньої програми. Дані рекомендується наводити у формі таблиць.

3.8 Форма атестації здобувачів вищої освіти.

Підсумкова атестація здобувачів *першого (бакалаврського) рівня вищої освіти* може здійснюватися у формі атестаційного екзамену (екзаменів) або публічного захисту кваліфікаційної роботи або атестаційного екзамену (екзаменів) і публічного захисту кваліфікаційної роботи (визначається стандартом вищої освіти відповідної спеціальності).

Підсумкова атестація здобувачів *другого (магістерського) рівня вищої освіти* може здійснюватися у формі:

- публічного захисту кваліфікаційної роботи;
- атестаційного екзамену (екзаменів) і публічного захисту кваліфікаційної роботи;
- єдиного державного кваліфікаційного іспиту та публічного захисту кваліфікаційної роботи;

або єдиного державного кваліфікаційного іспиту та комплексного практично-орієнтованого кваліфікаційного іспиту та публічного захисту кваліфікаційної роботи (визначається стандартом вищої освіти відповідної спеціальності).

3.9 Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми. Наводиться двовимірна таблиця, що встановлює відповідність програмних компетентностей (загальних та спеціальних (фахових, предметних), визначених освітньою програмою, її компонентам. У заголовках рядків таблиці вказується перелік загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, а в заголовках стовпців – компоненти освітньої програми. На перетині рядків та стовпців вказується позначка «+» (або інша), яка означає, що певна програмна компетентність забезпечується компонентом освітньої програми поточного стовпця.

Ця матриця використовується для встановлення повноти охоплення програмних компетентностей компонентами освітньої програми, зокрема:

- якщо у рядку відсутня позначка «+» (або інша), то відповідна компетентність не забезпечується жодним компонентом освітньої програми;
- якщо у рядку мало (одна-дві) позначок «+» (недостатньо заповнений рядок), то відповідна компетентність під загрозою, бо залежить лише від

одного-двох компонентів освітньої програми;

– якщо у рядку багато позначок «+» (занадто заповнений рядок), то відповідна компетентність домінує в освітній програмі за рахунок інших компетентностей;

– якщо у стовпці відсутня позначка «+», то відповідний освітній компонент є зайвим в освітній програмі;

– якщо у стовпці мало (одна-дві) позначок «+» (недостатньо заповнений стовпець), то відповідний освітній компонент не вносить істотного внеску в освітню програму;

– якщо у стовпці багато позначок «+» (занадто заповнений стовпець), то відповідний освітній компонент домінує в освітній програмі.

3.10 Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми. Наводиться двовимірною таблицею, що встановлює відповідність програмних результатів навчання, визначених освітньою програмою, її компонентам. У заголовках рядків таблиці вказується перелік програмних результатів навчання, а в заголовках стовпців – компоненти освітньої програми. На перетині рядків та стовпців вказується позначка «+» (або інша), яка означає, що певний програмний результат навчання забезпечується компонентом освітньої програми поточного стовпця.

Ця матриця використовується для аналізу повноти охоплення програмних результатів навчання компонентами освітньої програми, зокрема:

– якщо у рядку відсутня позначка «+» (або інша), то відповідний програмний результат навчання не засвоюється в процесі навчання за цією освітньою програмою;

– якщо у рядку мало (одна-дві) позначок «+» (недостатньо заповнений рядок), то відповідний програмний результат навчання під загрозою, бо залежить лише від одного-двох компонентів освітньої програми;

– якщо у рядку багато позначок «+» (занадто заповнений рядок), то відповідний програмний результат навчання домінує в освітній програмі за рахунок інших програмних результатів навчання;

– якщо у стовпці відсутня позначка «+», то відповідний освітній компонент є зайвим в освітній програмі;

– якщо у стовпці мало (одна-дві) позначок «+» (недостатньо заповнений стовпець), то відповідний освітній компонент не вносить істотного внеску в освітню програму;

– якщо у стовпці багато позначок «+» (занадто заповнений стовпець), то відповідний освітній компонент домінує в освітній програмі.

4 ПОРЯДОК РОЗРОБЛЕННЯ, РЕЦЕНЗУВАННЯ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

4.1 Нова освітня програма розробляється за ініціативою керівництва Університету, інституту, факультету, кафедри або групи кафедр, ініціативної

групи з числа науково-педагогічних працівників Університету.

4.2 Розроблення освітньої програми здійснюється на основі стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю для відповідного рівня вищої освіти з урахуванням вимог професійних стандартів (у разі їх наявності) та включає такі етапи:

- створення проектної (робочої) групи, призначення гаранта освітньої програми, які затверджуються наказом ректора;
- аналіз актуальності освітньої програми та оцінювання достатності наявних ресурсів робочою групою фахівців, що визначається розпорядженням ректора;
- формування профілю освітньої програми;
- визначення освітніх компонентів освітньої програми.

4.3 Для розроблення освітньої програми створюється проектна (робоча) група, склад якої затверджується наказом ректора Університету за поданням завідувача науково-методичної лабораторії з питань фармацевтичної освіти на підставі пропозицій випускових(ої) кафедр(и).

4.4 До складу проектних (робочих) груп обов'язково включаються завідувачі і науково-педагогічні працівники випускових(ої) кафедр(и), а також можуть включатися представники інших кафедр Університету.

4.5 Залежно від рівня вищої освіти до складу проектної (робочої) групи спеціальності встановлюються такі вимоги:

- для освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра у складі повинні бути не менш як три особи, з яких хоча б одна особа має науковий ступінь та/або вчене звання;
- для освітнього ступеня бакалавра у складі повинні бути не менш як три особи, які мають науковий ступінь та/або вчене звання;
- для освітнього ступеня магістра у складі повинні бути не менш як три особи, які мають науковий ступінь та вчене звання, з них один доктор наук та/або професор;
- для освітньо-наукового ступеня доктора філософії у складі повинні бути не менш як три особи, які мають науковий ступінь та вчене звання, з них не менше двох докторів наук та/або професорів.

Один із членів проектної (робочої) групи освітніх програм, в рамках яких передбачається навчання іноземців та осіб без громадянства, повинен володіти англійською мовою на рівні B2 за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти або кваліфікаційними документами (диплом про вищу освіту, науковий ступінь), що пов'язані з використанням зазначеної мови.

4.6 Очолює проектну групу її керівник – гарант освітньої програми, науково-педагогічний працівник, який має науковий ступінь та вчене звання за відповідною або спорідненою до освітньої програми спеціальністю.

Дострокове припинення роботи й призначення нового гаранта ОП і членів проектної групи здійснюється на підставі наказу ректора Університету.

4.7 Розроблений проектною (робочою) групою проект освітньої

програми розглядається науково-методичною лабораторією з питань фармацевтичної освіти та скеровується на зовнішнє рецензування визнаними професіоналами в академічному та/або фаховому середовищі предметної області освітньої програми та розміщується на офіційному сайті Університету для громадського обговорення.

4.8 Проект освітньої програми з урахуванням зауважень пропозицій та рекомендацій стейкхолдерів разом із зовнішніми рецензіями скеровується на погодження завідувачем науково-методичної лабораторії з питань фармацевтичної освіти, проректором з науково-педагогічної роботи (навчально-методичної, ліцензування, акредитації та дистанційної освіти) та подається для розгляду на Вченій раді Університету.

4.9 Вчена рада Університету розглядає погоджений проект освітньої програми та затверджує освітню програму, яка вводиться в дію наказом ректора.

4.10 На підставі відповідної освітньої програми розробляється навчальний план, який визначає перелік та обсяг компонентів освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота) у кредитах ЄКТС, послідовність їх вивчення, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік навчального процесу, форми поточного і підсумкового контролю.

4.11 Освітні програми оприлюднюються на офіційному веб-сайті Університету в розділі «ПУБЛІЧНА ІНФОРМАЦІЯ» після затвердження Вченою радою.

5 МОНІТОРИНГ ТА ПЕРЕГЛЯД ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

5.1 Моніторинг освітньої програми здійснюється з метою встановлення, чи освітня програма досягає визначеної мети та чи відповідає потребам здобувачів вищої освіти, роботодавців, інших груп зацікавлених осіб і суспільства.

5.2 До здійснення моніторингу залучаються стейкхолдери, наукові та науково-педагогічні працівники, професіонали-практики, здобувачі вищої освіти тощо.

5.3 Моніторинг освітньої програми передбачає:

- встановлення відповідності освітньої програми досягненням науки у відповідній сфері знань, тенденціям розвитку економіки і суспільства;
- оцінювання врахування змін потреб здобувачів вищої освіти, роботодавців та інших груп зацікавлених осіб;
- оцінювання спроможності здобувачів вищої освіти виконати навчальне навантаження освітньої програми та набуті очікувані компетентності;
- вивчення затребуваності на ринку праці фахівців, які здобули вищу освіту за відповідною освітньою програмою.

5.4 Для проведення моніторингу освітньої програми використовують:

- опитування (анкетування) здобувачів вищої освіти, роботодавців та інших груп зацікавлених осіб;
- аналіз результатів оцінювання досягнень здобувачів вищої освіти;
- порівняння з освітніми програмами інших спеціальностей та освітніми програмами інших закладів вищої освіти, в тому числі закордонних.

5.5 На підставі результатів поточного моніторингу проєктна (робоча) група здійснює перегляд освітніх програм та фіксує зміни у протоколі.

5.6 Перегляд освітніх програм з метою їх удосконалення може здійснюватися щорічно.

5.7 Підставою для оновлення освітніх програм можуть бути:

- ініціатива керівництва Університету, у випадку незадовільних висновків про її якість в результаті моніторингу або аналізу динаміки набору здобувачів вищої освіти;
- ініціатива групи забезпечення з метою врахування змін, що відбулися на ринку освітніх послуг або ринку праці;
- наявність висновків про низьку якість за результатами різних процедур оцінки якості освітньої програми;
- ініціатива і пропозиції гаранта освітньої програми та/або науково-педагогічних працівників, які її реалізують;
- результати оцінювання якості освіти;
- об'єктивні зміни інфраструктурного, кадрового характеру та/або інших ресурсних умов реалізації освітньої програми;
- зміни нормативно правової бази тощо.

5.8 До перегляду освітніх програм доцільно залучати роботодавців та зовнішніх, відносно освітньої програми, експертів.

5.9 Оновлена освітня програма разом з обґрунтуванням внесених до неї змін, затверджується в установленому порядку.

6 ВИМОГИ ДО ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

Обсяг освітніх програм визначається Законом України «Про освіту», Законом України «Про вищу освіту», Законом України «Про фахову передвищу освіту» та іншими нормативно-правовими документами і становить для:

- *фахового молодшого бакалавра:*
  - на основі профільної середньої освіти – 120-180 кредитів ЄКТС;
  - на основі базової середньої освіти – до 240 кредитів ЄКТС;
  - на основі професійної (професійно-технічної) освіти, фахової передвищої освіти або вищої освіти – визначається закладом фахової передвищої освіти з урахуванням визнання раніше здобутих результатів навчання;
- *молодшого бакалавра:*

- 120 кредитів ЄКТС;
  - *бакалавра:*
- 180-240 кредитів ЄКТС;
  - на основі освітнього ступеня молодшого бакалавра або на основі фахової передвищої освіти заклад вищої освіти має право визнати та перезарахувати кредити ЄКТС, максимальний обсяг яких визначається стандартом вищої освіти;
    - *магістра:*
  - 90-120 кредитів ЄКТС;
  - 300-360 кредитів ЄКТС для ступенів магістра фармацевтичного або ветеринарного спрямування на основі повної загальної середньої освіти;
    - на основі освітнього ступеня молодшого бакалавра або на основі фахової передвищої освіти для здобуття освітнього ступеня магістра фармацевтичного або ветеринарного спрямування заклад вищої освіти має право визнати та перезарахувати кредити ЄКТС, максимальний обсяг яких визначається стандартом вищої освіти;
      - *доктора філософії:*
    - 30-60 кредитів ЄКТС.

7 ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1 Це Положення набуває чинності з моменту затвердження його Вченою радою Університету в установленому порядку.

7.2 Це Положення є обов'язковим до виконання усіма структурними підрозділами Університету, що є розробниками освітніх програм.

7.3 У зв'язку зі зміною законодавства й у разі необхідності до цього Положення можуть бути внесені доповнення та зміни шляхом їх розгляду та затвердження на Вченій раді Університету.

7.4 Контроль за виконанням цього Положення покладається на посадових осіб Університету відповідно до їх функціональних обов'язків.

7.5 Введення в дію оновленого Положення затверджується наказом ректора Університету.

ДОДАТКИ

Додаток 1

ФОРМА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Назва закладу вищої освіти

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
(ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА, ОСВІТНЬО-НАУКОВА)**

«Назва ОП (ОПП/ОНП)»

Першого/другого/третього рівня вищої освіти

за спеціальністю № Назва

галузі знань № Назва

Кваліфікація: Назва кваліфікації

ЗАТВЕРДЖЕНО ВЧЕНОЮ РАДОЮ

_____ /Голова Вченої ради/

(протокол № __ від " __ " _____ 20__ р.)

Освітня програма вводиться в дію з _____ 20__ р.

Ректор _____ / _____ /

(наказ № __ від " __ " _____ 20__ р.)

Харків 20__ р.

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ
освітньої програми (освітньо-професійної, освітньо-наукової)

(за необхідності, форма та кількість погоджень
визначається закладом вищої освіти)

ПЕРЕДМОВА

Розроблено робочою групою (науково-методичною комісією спеціальності № «Назва») у складі:

1. ...
2. ...
3. ...
- ...

Рецензії-відгуки зовнішніх стейкхолдерів (за наявності):

- 1.
- 2.
- 3.

1. Профіль освітньої програми зі спеціальності № __ «Назва» (за спеціалізацією «назва», якщо наявна)

1 – Загальна інформація	
Повна назва закладу вищої освіти та структурного підрозділу	
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Вказується ступінь вищої освіти та повна назва кваліфікації мовою оригіналу, які присуджуються на основі успішного завершення даної освітньої програми. Якщо за результатами успішного виконання ОП заклад вищої освіти має право присвоювати професійну(і) кваліфікацію(ї), то подається її назва (перелік назв) та вказуються процедури їх присвоєння.
Офіційна назва освітньої програми	
Тип диплому та обсяг освітньої програми	Тип диплому – одиничний, подвійний, спільний Обсяг вказується в кредитах ЄКТС та роках. Приклад: Диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС, термін навчання 1,5 роки
Наявність акредитації	Подається інформація про акредитацію ОП, у т.ч. іноземну чи міжнародну. Вказується: - назва організації, яка надала акредитацію даній програмі; - країна, де ця організація розташована; - період акредитації
Цикл/рівень	Наприклад: НРК України – 7 рівень, FQ-EHEA – другий цикл, EQF-LLL – 7 рівень
Передумови	Вимоги щодо попередньої освіти. За необхідності вказується, що обмежує перехід на дану ОП. Приклад: Наявність ступеня бакалавра
Мова(и) викладання	
Термін дії освітньої програми	Вказується термін дії освітньої програми до її наступного планового оновлення. Цей термін не може перевищувати періоду акредитації.
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	Вказується адреса сторінки даної освітньої програми в Інформаційному пакеті/Каталозі курсів закладу вищої освіти.
2 – Мета освітньої програми	
Чітке та коротке формулювання (в одному - двох реченнях)	
3 - Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність, спеціалізація (за наявності))	Зауваження: Якщо ОП є мульти- чи міждисциплінарною, то вказується - перелік її основних компонент, а також орієнтовний обсяг кожної компоненти у % від загального обсягу ОП. Якщо ОП є спеціалізованою (формальна спеціалізація в рамках спеціальності із відображенням цього в документі про вищу освіту), то вона повинна бути зареєстрована в НАЗЯВО.
Орієнтація освітньої	Освітня (для молодшого бакалавра, бакалавра, магістра);

програми	Освітньо-професійна (для регульованих спеціальностей) Освітньо-наукова (для доктора філософії)
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Загальна/спеціальна освіта в галузі/предметній області/ спеціальності Ключові слова
Особливості програми	Наприклад: обов'язковий семестр міжнародної мобільності; реалізується англійською мовою; вимагає спеціальної практики тощо Також можуть вказуватися узгодженість даної ОП із програмами інших країн, експериментальний характер ОП та інші особливості, які надає Закон України “Про вищу освіту” в контексті академічної автономії
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Коротко вказуються види економічної діяльності, професійні назви робіт (за Державним класифікатором професій (далі – ДКП)) Можливості професійної сертифікації
Подальше навчання	Вказуються можливості для продовження навчання на вищому рівні
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	Коротко (до 3-х рядків) описуються основні підходи, методи та технології, які використовуються в даній програмі. Наприклад: студентсько-центроване навчання, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання, навчання через лабораторну практику тощо
Оцінювання	Наприклад: усні та письмові екзамени, практика, есе, презентації, проектна робота тощо
6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Формулюється шляхом конкретизації інтегральної компетентності відповідного стандарту вищої освіти в контексті особливостей даної освітньої програми
Загальні компетентності (ЗК)	Рекомендується за необхідності із врахуванням особливостей конкретної освітньої програми вибирати (додаткові до визначених стандартом) компетентності із переліку загальних компетентностей проекту Тюнінг Виділяються: - компетентності, визначені стандартом вищої освіти спеціальності та, за наявності, в професійному стандарті, - компетентності, визначені закладом вищої освіти. Передбачається, що в стандарті вищої освіти буде визначено 8–12 загальних компетентностей, які в основному вибираються з переліку проекту Тюнінг

Фахові компетентності спеціальності (ФК)	<p>Корелює з описом відповідного кваліфікаційного рівня НРК, назви компетентностей формулюються із врахуванням категорій компетентностей НРК: знання, уміння, комунікація, автономія і відповідальність. Рекомендується використовувати міжнародні зразки (проект Тюнінг, стандарти QAA тощо)</p> <p>Виділяються:</p> <ul style="list-style-type: none"> - компетентності, визначені стандартом вищої освіти спеціальності та, за наявності, в професійному стандарті; - компетентності, визначені ЗВО. <p>Якщо освітня програма передбачає наявність декількох неформальних спеціалізацій, то програмні компетентності доцільно формулювати для кожної спеціалізації окремо.</p> <p>Передбачається, що в стандарті вищої освіти буде визначено 15-18 фахових (спеціальних) компетентностей</p>
7 – Програмні результати навчання	
	<p>Виділяються:</p> <ul style="list-style-type: none"> - програмні результати навчання, визначені стандартом вищої освіти спеціальності (стандарт визначає нормативний зміст підготовки - 15-20 узагальнених результатів навчання, які корелюються з програмними компетентностями) та, за наявності, професійним стандартом - програмні результати навчання, визначені закладом вищої освіти (як правило, не більше 5) <p>Програмні результати навчання формулюються в активній формі із урахуванням різних рівнів складності у когнітивній сфері (таксономія Блума), а також у афективній та психомоторній сферах.</p> <p>Якщо заклад вищої освіти вважає за доцільне класифікувати програмні результати навчання, то рекомендується це робити за наступною схемою: Знання та розуміння, Застосування знань та розумінь, Формування суджень</p>
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Вказуються специфічні характеристики кадрового забезпечення, включаючи можливу участь закордонних фахівців
Матеріально-технічне забезпечення	Вказуються специфічні характеристики матеріально-технічного забезпечення
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	Вказуються специфічні характеристики інформаційного та навчально-методичного забезпечення
9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Вказуються, наприклад, укладені угоди про академічну мобільність, про подвійне дипломування тощо
Міжнародна кредитна мобільність	Вказуються, наприклад, укладені угоди про міжнародну академічну мобільність (Еразмус+ K1), про подвійне дипломування, про тривалі міжнародні проєкти, які передбачають включене навчання здобувачів вищої освіти тощо
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	Умови та особливості ОП в контексті навчання іноземних громадян

2. Перелік компонент освітньої (освітньо-професійної/наукової програми) та їх логічна послідовність

2.1. Перелік компонент ОП

Код н/д	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумк. контролю
1	2	3	4
Обов'язкові компоненти ОП			
ОК 1.			
ОК 2.			
ОК 3.			
...			
Загальний обсяг обов'язкових компонент:			
Вибіркові компоненти ОП *			
<i>Вибірковий блок 1 (за наявності)</i>			
ВБ 1.1.			
ВБ 1.2.			
ВБ 1.3.			
<i>Вибірковий блок 2 (за наявності)</i>			
ВБ 2.1.			
ВБ 2.2.			
ВБ 2.3.			
...			
Загальний обсяг вибірових компонент:			
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ			

*Згідно із Законом України "Про вищу освіту" здобувачі вищої освіти мають право на "вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та робочим навчальним планом, в обсязі, що становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для даного рівня вищої освіти. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти, за погодженням з керівником відповідного факультету чи підрозділу".

Заклади вищої освіти самостійно визначають механізми реалізації права здобувачів вищої освіти на вибір навчальних дисциплін (описується відповідним Положенням). Вибіркові дисципліни можуть формуватися у блоки, тоді студент вибирає блок дисциплін, після чого усі дисципліни блоку стають обов'язковими для вивчення. Рекомендується використовувати як блочні форми вибору, так і повністю вільний вибір дисциплін студентами.

2.2. Структурно-логічна схема ОП

Короткий опис логічної послідовності вивчення компонент освітньої програми. Рекомендується представляти у вигляді таблиць.

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

подається інформація про види (форми) підсумкової атестації та документи, які отримує випускник на основі її успішного проходження.

Приклад:

Атестація здобувачів вищої освіти освітньої програми спеціальності 226 Фармація, промислова фармація проводиться у формі єдиного державного кваліфікаційного іспиту та (за рішення Вченої ради закладу вищої освіти) складання комплексного практично-орієнтованого кваліфікаційного іспиту з фармації й захисту кваліфікаційної роботи та завершується видачою диплома про вищу освіту з присудження йому освітнього ступеня магістр із присвоєнням професійної кваліфікації: провізор.

Атестація здійснюється відкрито і публічно.

4. Матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми

	ОК 1	ОК 2	...	ОК n
ЗК 1			•	•
ЗК 2	•			•
ЗК 3	•	•		
...				
ФК 1	•		•	
ФК 2	•	•		•
ФК 3	•	•		•

5. Матриця забезпечення програмних результатів навчання (ПРН) відповідними компонентами освітньої програми

	ОК 1	ОК 2	...	ОК n
ПРН 1	•	•	•	•
ПРН 2	•	•	•	•
...	•	•		•
ПРН к	•			•

Додаток 2

Перелік загальних компетентностей Міжнародного Проєкту Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING)

№ з/п	Англійське написання	Український переклад
1	Ability for abstract thinking, analysis and synthesis	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу
2	Ability to apply knowledge in practical Situations	Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях
3	Ability to plan and manage time	Здатність планувати та управляти часом
4	Knowledge and understanding of the subject area and understanding of the profession	Знання та розуміння предметної області та розуміння професії
5	Ability to communicate both orally and through the written word in native language	Здатність спілкуватися рідною мовою як усно, так письмово
6	Ability to communicate in a second Language	Здатність спілкуватися другою мовою
7	Skills in the use of information and communications technologies	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій
8	Ability to undertake research at an appropriate level	Здатність проведення досліджень на відповідному рівні
9	Capacity to learn and stay up-to-date with learning	Здатність вчитися і бути сучасно навченим
10	Ability to search for, process and analyse information from a variety of sources	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел
11	Ability to be critical and self-critical	Здатність бути критичним і самокритичним
12	Ability to adapt to and act in new Situation	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації
13	Capacity to generate new ideas (creativity)	Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
14	Ability to identify, pose and resolve Problems	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми
15	Ability to make reasoned decisions	Здатність приймати обґрунтовані рішення

16	Ability to work in a team	Здатність працювати в команді
17	Interpersonal and interaction skills	Навички міжособистісної взаємодії
18	Ability to motivate people and move toward common goals	Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети
19	Ability to communicate with nonexperts of one's field	Здатність спілкуватися з нефахівцями своєї галузі
20	Appreciation of and respect for diversity and multiculturality	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності
21	Ability to work in an international Context	Здатність працювати в міжнародному контексті
22	Ability to work autonomously	Здатність працювати автономно
23	Ability to design and manage projects	Здатність розробляти та управляти проектами
24	Commitment to safety	Прихильність безпеці
25	Spirit of enterprise, ability to take Initiative	Дух підприємництва, здатність виявляти ініціативу
26	Ability to act on the basis of ethical Reasoning	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)
27	Ability to evaluate and maintain the quality of work produced	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт
28	Determination and perseverance in the tasks given and responsibilities Taken	Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків
29	Commitment to the conservation of the environment	Прагнення до збереження навколишнього середовища
30	Ability to act with social responsibility and civic awareness	Здатність діяти соціально відповідально та громадянськи свідомо
31	Ability to show awareness of equal opportunities and gender issues	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми

Додаток 3

Результати навчання (за таксономією Б. Блума)

Найпоширенішою класифікацією рівнів мислення, які визначають цілі навчання є, так звана, таксономія Блума. Б. Блум поділив усі цілі навчання на три сфери (групи): когнітивну, афективну та психомоторну. В рамках кожної групи він виділив послідовні рівні складності та сформулював словники дієслів, які відповідають кожному рівню.

Формулювання результатів навчання в когнітивній сфері

Згідно із теорією Блума когнітивна (пізнавальна) сфера містить шість послідовних рівнів складності.

1. Знання (Knowledge). Здатність запам'ятати або відтворити факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи тощо) без необхідності їх розуміння.

2. Розуміння (Comprehension). Здатність розуміти та інтерпретувати вивчене. Це означає уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворити словесний матеріал, наприклад, на математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань.

3. Застосування (Application). Здатність використати вивчений матеріал у нових ситуаціях, наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач.

4. Аналіз (Analysis). Здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їхні взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних.

5. Синтез (Synthesis). Здатність поєднати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю.

6. Оцінювання (Evaluation). Здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі.

Основними дієсловами, які використовуються для формулювання результатів навчання та свідчать про засвоєння знань здобувачем вищої освіти є:

Назвати, впорядкувати, зібрати, визначити, описати, знайти, перевірити, продублювати, помітити, скласти список, повторити, відтворити, показати, сказати, встановити зв'язок тощо.

Під час формулювання результатів навчання, що стосуються розуміння, використовуються такі дієслова:

Класифікувати, асоціювати з, змінити, прояснити, перетворити, побудувати, описати, обговорити, виділити, оцінити, пояснити, виразити, розширити, ідентифікувати, ілюструвати, інтерпретувати, зробити висновок, пояснити різницю між, розпізнати, передбачити, доповісти, вибрати, переглянути, перекласти, знайти рішення тощо.

Результати навчання, які стосуються застосування знань, можуть включати такі слова:

Застосувати, змінити, обчислити, оцінити, вибрати, продемонструвати, розробити, виявити, завершити, знайти, ілюструвати, модифікувати, організувати, передбачити, підготувати, віднести до, планувати, вибрати, показати, перетворити, використати, окреслити та інші.

Основними дієсловами, які використовуються для формулювання результатів навчання щодо здатності до аналізу знань, є:

Упорядкувати, аналізувати, розділити на складові, обчислити, розділити на категорії, порівняти, класифікувати, поєднати, протиставити, критикувати, дискутувати, визначити, зробити висновок, вивести, виділити, розділити, оцінити, випробувати, експериментувати, ілюструвати, дослідити, співвіднести, тестувати тощо.

При формулювання результатів навчання, що стосуються синтезу, використовуються такі дієслова:

Аргументувати, упорядкувати, поєднати, класифікувати, зібрати, скомпіювати, спроєктувати, розробити, пояснити, встановити, формулювати, узагальнити, інтегрувати, модифікувати, організовувати, планувати, запропонувати, реконструювати, установити зв'язок із, підсумувати тощо.

Основними дієсловами, що характеризують здатність особи до оцінювання знань, є:

Оцінити, встановити, аргументувати, вибрати, поєднати, порівняти, зробити висновок, зіставити, критикувати, захищати, пояснити, рейтингувати, розбудити, виміряти, передбачити, рекомендувати, співвіднести до, узагальнити, ухвалити тощо.

Формулювання результатів навчання в афективній сфері

Афективна сфера стосується емоційної компоненти навчального процесу, починаючи від бажання здобувача вищої освіти отримати інформацію до інтегрування ідей, переконань та ставлення.

Блум та його учні запропонували таку ієрархію рівнів складності:

1. Отримання інформації (Receiving). Характеризує бажання (напрявленість) здобувача вищої освіти отримати необхідну інформацію (уважне вислуховування співбесідника, чутливість до соціальних проблем тощо).

2. Зворотна реакція (Responding). Стосується активної участі здобувача вищої освіти в навчальному процесі (виявлення інтересу до предмета, бажання висловитися, зробити презентацію, участь у дискусіях, бажання пояснити та допомогти іншим).

3. Ціннісна орієнтація (Valuing). Коливається в діапазоні від звичайного визнання певних цінностей до активної їх підтримки. Приклади:

віра в демократичні цінності, визнання ролі науки в повсякденному житті, турбота про здоров'я навколишніх, повага до індивідуального та культурного різноманіття.

4. Організація (Organization). Стосується процесів, із якими стикаються особи, коли необхідно поєднати різні цінності, вирішити конфлікти між ними, засвоїти певну систему цінностей. Приклади: особа визнає необхідність балансу між свободою та відповідальністю у демократичному суспільстві, визнає власну відповідальність за свої вчинки, сприймає стандарти професійної етики, адаптує свою поведінку до прийнятих системних цінностей.

5. Характеристика (Characterization). На цьому рівні особа має сформовану систему цінностей, що визначає її відповідну послідовну та непередбачувану поведінку. Приклади: самостійність і відповідальність у роботі, професійна повага до етичних принципів, демонстрація доброї професійної, соціальної та емоційної поведінки, здорового способу життя тощо.

Для формулювання результатів навчання в *афективній сфері* використовуються такі дієслова:

Діяти, позитивно оцінювати, дотримуватися, запитувати, сприймати, відповідати, допомагати, намагатися, відхилити, кидати виклик, завершувати, співпрацювати, поєднувати, пристосовувати, захищати, демонструвати, дискутувати, показувати, розмежовувати, обирати, ініціювати, інтегрувати, містити, слідувати, виправдовувати, слухати, організовувати, брати участь, практикувати, поширювати, осуджувати, ставити запитання, відносити до, звітувати, розв'язувати, підтримувати, синтезувати, цінити тощо

Формулювання результатів навчання в психомоторній сфері

У психомоторній сфері в основному наголошується на фізичних навичках, зокрема на питаннях координації мозкової та м'язової діяльності. Аналіз літературних джерел показує, що результати досліджень у цій області з погляду педагогіки є значно меншими, ніж здобутки в когнітивній та афективній сферах. Вони є важливішими в області науки про здоров'я, мистецтві, музиці, фізичній культурі, а також в природничих науках та інженерії, коли йдеться про предмети, тісно пов'язані із лабораторним практикумом.

Для формулювання результатів навчання у *психомоторній сфері* використовуються такі дієслова:

Копіювати, слідувати, повторити, дотримуватися - для імітації; відтворити, побудувати, виконати, впровадити - для характеристики маніпулювання; демонструвати, завершити, показати, калібрувати, контролювати, вдосконалити - характеризують рівень точності; сконструювати, вирішити, координувати, скомбінувати, інтегрувати, адаптувати, розробити, сформулювати, модифікувати, вдосконалити - описують рівень поєднання; спроєктувати, виокремити, управляти, винайти, керувати проєктом - визначають рівень натуралізації.

ЛИСТ ОЗНАЙОМЛЕННЯ

№ з/п	Посада, ПІБ	Підпис про ознайомлення	Дата

ЛИСТ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ ДОКУМЕНТУ

№ врахованого примірника	Підрозділ	Посада і ПІБ отримувача	Підпис та дата отримання	Підпис та дата повернення